

библиотеки, научная библиотека Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого.

***Summary.** Modern forms of work Raskryvayutsya libraries in high schools of education on legal work nauchnoy Experience the Library of National University of legal behalf of Yaroslav the Wise.*

***Keywords:** legal education, modern forms of library work, legal specialists, law information, university libraries, Scientific Library of the National Law University Yaroslav the Wise.*

УДК021:004.738.5

ІНТЕРНЕТ І ПРАВООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКИ ВУЗУ

Будецька Ольга Олексіївна

завідуючий відділом наукової бібліотеки,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: brknuau@online.kharkiv.com

***Анотація.** У статті проведено аналіз наукових підходів і законодавчих регламентацій використання Інтернету в правоосвітній діяльності бібліотек ВНЗ. Акцентується увага на виховній ролі бібліотек вищих навчальних закладів щодо правових засад користування інформаційним потенціалом віртуального простору*

***Ключові слова:** Інтернет, безпека інформації, віртуальний простір, правове виховання, правила поведінки в Інтернет, правоосвітня діяльність, бібліотека ВНЗ.*

Глобальна мережа Інтернет стала сьогодні невід'ємною частиною життя нинішнього соціуму. Організація вільних потоків інформації повністю відповідає інтересам сучасної цивілізації, оскільки інформація нині має велике значення не тільки для економіки, а й для освіти, культури, виховання нових поколінь. Свобода в питаннях отримання інформації дозволяє суттєво розширити права і свободи людей всього світу. Однак, слід при цьому брати

до уваги і той факт, що Інтернет має негативні риси: він може сприяти поширенню небажаних матеріалів, різної шкідливої інформації, негативно впливати на користувачів. Саме тому виховання студентської молоді з позицій Інтернет-права видається надзвичайно актуальним напрямом роботи, а сучасна бібліотека може сприяти цьому.

Згідно з українським законодавством Інтернет – це «всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет - протоколі, визначеному міжнародними стандартами» [5], а інформаційна безпека телекомунікаційних мереж – це «здатність забезпечувати їх захист від знищення, перекручення, блокування інформації, її несанкціонованого витоку або від порушення встановленого порядку її маршрутизації» [3]

Аналіз поглядів вітчизняних науковців підтверджує і доповнює представлену думку. За період незалежності в Україні захищено 163 дисертаційних дослідження, присвячених різним аспектам Інтернету, а саме: технологіям, безпековим характеристикам віртуального простору, його виховним можливостям, напрямам і сферам бібліотечного використання. Цивілізаційне значення глобальної мережі Інтернет розкрито в дисертаціях таких учених, як: Д. В. Дюжев «Інформаційне суспільство: соціально-правова парадигма суспільного розвитку», К. Г. Сірінюк-Долгарьов «Глобалізація світового новинного дискурсу (на прикладі англomовних інтернет-медіа США, Великобританії, Індії та Австралії)», Л. Ф. Компанцева «Інтернет-комунікація: когнітивно-прагматичний та лінгвокультурологічний аспекти» та ін.

Серед найбільш цікавих наукових розвідок, корисних для використання в бібліотечній практиці, слід назвати праці Д. В. Солов'яненко стосовно інтернет-технологій бібліотечного сервісу в Україні, Л. Ф. Трачук, в якій проведено аналіз комп'ютеризації бібліографічної діяльності бібліотек в Україні та основних напрямів розвитку бібліографування та бібліографічного обслуговування. У контексті тематики конференції науковий інтерес

викликають дослідження М. В. Гури «Цивільно-правова охорона Інтернет-сайта в Україні», О. М. Пастухова «Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет».

Окремо слід зупинитися й на вітчизняних дослідженнях щодо виховного впливу глобальної мережі Інтернет на студентську та наукову молодь. Серед найбільш актуальних назовемо дисертації Л. В. Калашникової «Інтернет-сайти вищих навчальних закладів як інноваційні канали комунікації в умовах формування інформаційного суспільства в Україні», І. В. Піголенко «Інтернет-технології як засіб формування ціннісних орієнтацій студентства на шляху до інформаційного суспільства (на прикладі НТУУ "КПІ")», В. М. Фатурової «Інтернет-середовище як фактор психологічного розвитку комунікативного потенціалу особистості», І. В. Литовченко «Дисфункціональність інститутів соціалізації молоді у сучасному українському суспільстві», П. І. Федорук «Адаптивна система дистанційного навчання та контролю знань на базі інтелектуальних Інтернет-технологій».

Підсумовуючи, можна стверджувати з позицій науковців, що Інтернет – це, перш за все, новий простір спілкування світової цивілізації, який не має кордонів; він не в змозі впливати на свободу самовираження особистості, бо кожен у ньому може вільно діяти, висловлюватися і працювати.

Однак Інтернет як нове інформаційне явище і простір має існувати у правовому полі. Саме тому спостерігається активізація спроб законодавчої регламентації його функціонування як на рівні національних законів, так і на рівні міжнародного права. Більшість сучасних учених вважає, що ця діяльність сьогодні розвивається надто повільно, невпевнено, без реального прогнозування шляхів розвитку глобальної мережі інформації, а також тих загроз, які вона вже несе, до того ж вона здатна сприяти появі нових. Саме тому теоретики-правознавці визначають сьогодні Інтернет-право як «нерозвинене право» [1, с. 71]

Серед міжнародних документів стосовно регламентації Інтернет (а ми вважаємо, що завдання бібліотек донести інформацію про ці регламенти до кожного з користувачів) на особливу увагу заслуговує Декларація Комітету міністрів Ради Європи «Про свободу вираження поглядів та інформації», ухвалена Комітетом міністрів на 701 сесії 29.04.1982 р. Основною метою підписаного документа є досягнення необхідного балансу між свободою слова та інформації у мережі Інтернет та іншими правами, гарантованими деклараціями і конвенціями в галузі прав людини та національними конституціями. Це, зокрема: 1) захист права кожного, незалежно від кордонів на самовираження, пошук і одержання інформації та ідеї з будь-якого джерела, а також на поширення їх відповідно до умов, викладених у статті 10 Європейської конвенції з прав людини; 2) скасування цензури або будь-якого довільного контролю чи обмежень щодо учасників інформаційного процесу, передавання чи поширення інформації; 3) проведення відкритої інформаційної політики в публічному секторі, що включає також доступ до інформації, задля сприяння розумінню кожною людиною політичних, соціальних, економічних і культурних проблем і заохочення вільного обговорення цих проблем; 4) існування широкого кола незалежних і автономних ЗМІ, що дасть можливість відображати різноманітність ідей і думок; 5) створення відповідних можливостей для передавання і поширення інформації та ідей, розумного доступу до них на національному й міжнародному рівнях; 6) сприяння міжнародному співробітництву та надання допомоги через державні й приватні канали з метою заохочення вільного обігу інформації та поліпшення інфраструктури і можливостей зв'язку [4].

Комітет міністрів Ради Європи 13.05.2005 р. ухвалив ще один основоположний документ – Декларацію про права людини і верховенство права в інформаційному суспільстві, яка підтверджує, що всі права, закріплені Конвенцією про захист прав людини і основних свобод, повністю зберігають свою дію і актуальність в інформаційному столітті і їх слід

дотримуватися, незважаючи на новітні технічні засоби і досягнення. Декларація вводить важливий принцип інформаційного права, який може бути сформульований так: все, що заборонено оф-лайн, має бути заборонено он-лайн, і навпаки, все, що дозволено оф-лайн, має бути дозволено он-лайн. Свобода слова, інформації та спілкування повинні однаково поважатися у віртуальному і невіртуальному просторі і не мають піддаватися іншим обмеженням, за винятком передбачених у ст. 10 Конвенції, тільки тому, що спілкування здійснюється в цифровій формі.

Зарубіжний досвід підтверджує, що за кордоном у даний час активно обговорюються зазначені проблеми. Такі обговорення значною мірою переважно ініціюються північноамериканськими країнами (США і Канада), завдяки цьому визначаються правила поведінки в цифрових мережах, задля захисту ідеї загально визнаних прав і свобод людини і громадянина – користувачів Інтернет. Основним змістом роботи в цій сфері є прагнення зробити так, щоб новий віртуальний світ комунікацій став джерелом духовного зростання, розширення обміну інформацією між народами, вирізнявся динамізмом. Однак при цьому усі мають дотримуватися правових, моральних й інших положень, включаючи захист прав і свобод людини і громадянина. З економічною глобалізацією повинні співвідноситися правові, політичні та етичні вибори, що ілюструють тип сучасного суспільства, відносини між різними суб'єктами інформаційного обміну, а у решті решт і вся ієрархія цінностей, яку ми бажаємо бачити у віртуальному просторі. Йдеться про те, щоб довести здатність нашого суспільства уявити себе в майбутньому, враховуючи світову культурно-правову різноманітність і власну відданість ідеї захисту прав і свобод людини.

Постає питання, що може зробити в цьому аспекті бібліотека. Подивимося на проблему з різних сторін.

Розглядаючи бібліотеку як *центр інформаційного забезпечення* правової науки, першочерговим завданням вважаємо сприяння у розробці

концепції Інтернет-права або, як пропонують окремі зарубіжні науковці, «права віртуального простору», «права кіберпростору» [2; 6].

З позицій суб'єкта Інтернет-відносин бібліотеки слід розглядати активним учасником сучасного віртуального світу.

Бібліотека, як центральний суб'єкт інтернет-виховання повинна охоплювати боротьбу з наповненням ресурсу незаконною інформацією, а також із протиправною поведінкою в Мережі. Співробітники мають обстоювати проактивну позицію стосовно просвіти і виховання користувачів.

Такі підходи до права віртуального простору або Інтернет-права дозволять стати йому цивілізованим, правовим, відкритим і дружнім.

Список використаної літератури

1. Алексеев С. С. Теория права. / С. С. Алексеев. – 2-е перераб. изд. – М. : БЕК, 1995. – 320с.
2. Копылов В. А. Информационное право : учеб. / В. А. Копылов. – М. : Юристъ, 2002. – 512с.
3. Про затвердження Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг : постанова Каб. Міністрів України від 11.04.2012 р. № 295 // Офіційний вісник України. – № 29. – Ст. 1074.
4. Про свободу вираження поглядів та інформації : Декларація Ком. міністрів Ради Європи, ухвалена на 70-й сесії 29.04.1982 р. // Законодавство України : нормат.-прав. база даних / Верхов. Рада України. – Електрон. данні. – Київ, 1994–2016. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_885 (дата зверення 12.05.2016). – Назва з екрана.
5. Про телекомунікації : Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 51, т. 1. – Ст. 2644.
6. Post D. G. Anarchy, State, and the Internet: An Essay on Law-Making in Cyberspace / David G. Post // Crypto Anarchy, Cyberstates, and Pirate Utopias / ed. by Peter Ludlow. – Cambridge ; London : The MIT Press, 2001. – P. 14–211. –

